

V L A A M S P A R L E M E N T

Zitting 2005-2006

8 februari 2006

VOORSTEL VAN RESOLUTIE

**– van de heer Rudi Daems, de dames Vera Dua en Mieke Vogels en de heren Jos Stassen,
Jef Tavernier en Eloi Glorieux –**

betreffende de noodzaak tot een beleid inzake ouderen, gezondheid en milieu

ADVIES

**namens de Commissie voor Welzijn, Volksgezondheid en Gezin
uitgebracht door mevrouw Elke Roex
aan de Commissie voor Leefmilieu en Natuur, Landbouw, Visserij en Plattelandsbeleid
en Ruimtelijke Ordening en Onroerend Erfgoed**

Samenstelling van de commissie:

Voorzitter: de heer Luc Martens.

Vaste leden:

mevrouw Marijke Dillen, de heren Felix Strackx, Erik Tack,
de dames Greet Van Linter, Gerda Van Steenberge;

de heer Tom Dehaene, mevrouw Vera Jans, de heren Luc
Martens, Steven Vanackere;

de dames Margriet Hermans, Anne Marie Hoebeke, Vera
Van der Borgh;

de heren Bart Caron, Kurt De Loor, mevrouw Elke Roex.

Plaatsvervangers:

de heer Erik Arckens, de dames An Michiels, Monique Moens,
de heer Jurgen Verstrepen, mevrouw Linda Vissers;

de dames Cathy Berx, Kathleen Helsen, Trees Merckx-Van Goeij,
Sabine Poleyn;

mevrouw Patricia Ceysens, de heer Marc Cordeel, mevrouw
Hilde Eeckhout;

de dames Else De Wachter, Michèle Hostekint, Els Robeyns.

Toegevoegde leden:

mevrouw Mieke Vogels;

mevrouw Helga Stevens.

Zie:

471 (2004-2005)

– Nr. 1: Voorstel van resolutie

DAMES EN HEREN,

Conform artikel 31 van het Reglement, vroeg de Commissie voor Leefmilieu en Natuur, Landbouw, Visserij en Plattelandsbeleid en Ruimtelijke Ordening en Onroerend Erfgoed aan de Commissie voor Welzijn, Volksgezondheid en Gezin een advies te formuleren over het voorstel van resolutie betreffende de noodzaak tot een beleid inzake ouderen, gezondheid en milieu (brief van 15 december 2005 van de heer Patrick Lachaert, voorzitter van de eerstgenoemde commissie).

De Commissie voor Welzijn, Volksgezondheid en Gezin kwam daartoe bijeen op 31 januari en 7 februari 2006. De commissie besloot het verslag van de gedachtewisseling als advies te beschouwen.

I. TOELICHTING DOOR DE HEER RUDI DAEMS, MEDE-INDIENER

De heer *Rudi Daems*, mede-indiener, merkt op dat het voorstel van resolutie eigenlijk de resultante is van een soort van consultatieproces dat in de zomer van 2004 van start is gegaan en in het voorjaar van 2005 is uitgemond in een symposium in het Vlaams Parlement. Op dat symposium waren zowel specialisten aanwezig als rechtstreeks betrokkenen, ouderen dus.

Vlaanderen vervult al sinds meer dan een decennium een voortrekkersrol inzake milieu en gezondheid. Voorbeelden daarvan zijn onder meer de MIRA-rapporten van de Vlaamse Milieumaatschappij, waarin alsmaar meer aandacht uitgaat naar de relatie tussen milieu en gezondheid. Ook een aantal prominente organisaties, zelfs Amerikaanse organisaties zoals het 'Environmental Protection Agency' (EPA), proberen sinds een tijd deze problematiek op de agenda te plaatsen, in Vlaanderen met succes. Er is een belangrijk en vrij nieuw medisch gegeven: sinds een tweetal jaar groeit het inzicht dat er effectief een relatie bestaat tussen luchtvervuiling en hart- en vaatandoeningen. Dat heeft voor bijkomende bezorgdheid gezorgd bij nogal wat mensen.

In dit voorstel van resolutie wordt vooral aandacht gevraagd voor de meest kwetsbare groepen in de samenleving: kinderen – en vooral de baby's – en ouderen. Het inzicht dat kinderen een heel kwetsbare groep vormen, is al behoorlijk oud en is al behoorlijk ingeburgerd in internationale documenten. Een resultante daarvan is bijvoorbeeld een nog vrij recent actieplan over kinderen en milieu en gezondheid,

dat onder impuls van de Wereldgezondheidsorganisatie is overgenomen door de Europese Commissie. Dat actieplan is één van de basisdocumenten voor toekomstig beleid geworden. De ouderen vormen een vergelijkbare risicogroep, maar daarover bestaat voorlopig veel minder wetenschappelijke informatie.

Op het Europese niveau zijn er drie belangrijke aandachtspunten. Het 'National Environment and Health Action Plan' (NEHAP) is al ver gevorderd en is ook al door de meeste lidstaten overgenomen. Dat is ook in België het geval, waar het is verankerd in een samenwerkingsakkoord tussen de federale staat en de gewesten. De implementatie is momenteel bezig. Het 'Children's Environment and Health Action Plan for Europe' (CEHAPE) is een verdere uitwerking van NEHAP voor kinderen. Dat plan moet nog volledig verankerd worden. Nog helemaal niet geïnstitutionaliseerd is het REACH-actieplan en de verordening die wordt voorbereid rond milieu en potentieel gevaarlijke stoffen binnenshuis, zoals bijvoorbeeld kantoor materiaal, meubels, verven en gordijnen. Kinderen en ouderen brengen heel wat tijd door binnenshuis en zijn daar extra kwetsbaar voor.

Zoals al gezegd, mag Vlaanderen tot de kopgroep in Europa worden gerekend. In dat verband kan onder meer worden verwezen naar de commissie ad hoc Milieu en Gezondheid. Die commissie ad hoc heeft in 2003 gedurende zowat een half jaar om de twee weken vergaderd. Die werkzaamheden zijn uitgemond in een lijvige maatschappelijke beleidsnota, waarvan de conclusies unaniem aanvaard werden door de plenaire vergadering, in de vorm van een resolutie. De onderdelen daarvan werden en worden sindsdien vertaald in heel wat beleidspunten. Zo is er onder meer de oprichting van het Vlaamse Steunpunt Milieu en Gezondheid, dat nog minstens tot het eind van dit jaar actief zal zijn. Voorts is er de bio-monitoring: voor de pasgeborenen zijn de resultaten bekend, voor de tieners is de oefening achter de rug maar zijn de resultaten nog niet bekend, en voor de volwassenen is het onderzoek nog volop aan de gang. Het gaat hier om een onderzoek in acht gebieden in Vlaanderen met een specifieke milieubelasting en een 'zuiver' gebied dat als referentie wordt beschouwd. Er is ook de uitbouw van een medisch-milieukundig netwerk via de LOGO's en – niet onbelangrijk – de goedkeuring van een decreet over gezondheidspreventie en van een besluit over het binnenhuismilieu. Ten slotte is er de al vermelde verankering van het NEHAP via een samenwerkingsovereenkomst.

Via een bevraging is gepoogd om bestaande formele documenten, met name de Universele Verklaring

van de Rechten van de Mens en het federale Handvest van de Rechten van de Ouderen, vrij te vertalen in tien ecologische basisrechten. Die basisrechten worden elk aan de hand van een aantal milieu- en gezondheidsproblemen geïllustreerd en daar worden dan concrete beleidsaanbevelingen aan verbonden, voor zowel de minister bevoegd voor het leefmilieu als voor de minister bevoegd voor de volksgezondheid.

Het gaat om volgende rechten:

- het recht op zuivere lucht;
- het recht op een gezond leefklimaat, zowel binnens- als buitenshuis;
- het recht op chemische hygiëne, rekening houdend met de extra gevoeligheid voor toxische stoffen op latere leeftijd – meestal omwille van de opstapeling in het lichaam – en het recht op volledige productinformatie;
- het recht op een zuivere bodem;
- het recht op veilig en gezond voedsel en water zonder schadelijke resten;
- het recht op een evenwichtige verzorging en medicatie;
- het recht op ruimte om te leven en het recht om zich vrijelijk en veilig te verplaatsen;
- het recht op een verkwikkende slaap;
- het recht op volwaardige betrokkenheid bij alle beslissingen die van belang zijn voor de eigen leefomgeving en leefgewoonten;
- milieugebruiksrechten voor actieve senioren. Senioren, die evenzeer milieugebruiksrechten hebben als andere groepen in de samenleving, vulLEN almaal meer hun vrije tijd in op een actieve manier, bijvoorbeeld door op reis te gaan, door te sporten enzovoort. Dat heeft ook consequenties voor het leefmilieu en moet mee in rekening worden gebracht.

Het recht op zuivere lucht is momenteel bijzonder actueel. Na de hittegolf en de daarmee gepaard gaande ozonpieken in 2003, bleek dat er wel degelijk nogal wat voortijdige en vermijdbare sterfgeval-

len waren geweest, onder meer ook in Vlaanderen. Momenteel zijn vooral fijne stofdeeltjes een probleem, in het licht van de relatie tussen luchtvervuiling en hart- en vaataandoeningen. Sinds een jaar is een Europese richtlijn in werking getreden, maar wordt jammer genoeg bijna dagelijks op meer dan de helft van de meetpunten een overschrijding vastgesteld. Zo waren er in januari 2006 op een aantal meetpunten, vooral rond Antwerpen en in de Gentse zone, 20 aanzienlijke overschrijdingen van de daggrenswaarde.

Het voorstel van resolutie omvat twee delen: enerzijds algemene beleidsaanbevelingen inzake milieu en gezondheid en anderzijds aanbevelingen die specifiek gericht zijn op de kwetsbare groepen. Bij de algemene beleidsmaatregelen wordt ervoor gepleit de voorlopersrol van Vlaanderen voor het beleid inzake milieu en gezondheid, te bestendigen en waar mogelijk te versterken, onder meer door verder werk te maken van het uitvoeren van de aanbevelingen van de parlementaire commissie ad hoc Milieu en Gezondheid. Een tweede aanbeveling strekt ertoe de nodige voorzieningen te treffen om het beleid inzake milieu en gezondheid en meer specifiek de werking van het Steunpunt Milieu en Gezondheid na 2006 te bestendigen. Minister Peeters heeft er zich overigens al toe verbonden dat dit zal gebeuren. Hopelijk zal ook minister Vervotte daartoe bereid zijn.

Voorts wordt ook aanbevolen de administratieve samenwerking tussen de diensten voor milieu en voor gezondheid verder te versterken. Het gaat daar om een vrij belangrijk probleem, dat recent nog aan het licht is gekomen naar aanleiding van de registratie van kanker en inzonderheid het cadmiumdossier in Limburg. Epidemiologische informatie blijkt niet altijd op een goede manier gekoppeld te worden aan milieu-informatie.

In vierde instantie wordt voorgesteld het netwerk van medisch milieukundigen uit te breiden en de samenwerking tussen de twee administraties te versterken. Die samenwerking staat nu nog maar in haar kinderschoenen: momenteel is er één halftijds medisch-milieukundige per LOGO actief. Met de 26 LOGO's die in Vlaanderen actief zijn, zijn er zo maar een beperkt aantal mensen om in de eerste lijn problemen rond milieu en gezondheid op te vangen. Tegelijk wordt gevraagd om conform het binnenmilieubesluit de nodige middelen te reserveren, specifiek voor binnenmilieumetingen. In het Waalse en het Brusselse gewest wordt met succes de formule van milieuon-

derzoeken aan huis toegepast. In het buitenland en in Brussel en Wallonië bestaan er al op verschillende plaatsen milieuambulante diensten die bij gezondheidsklachten aan huis komen om de vervuiliingsbron – dat kan bijvoorbeeld huisstofmijt of bepaalde verven zijn – op te sporen en aan te pakken.

Tevens wordt gevraagd de nieuwe Europese norm voor fijne stofdeeltjes te halen en daartoe conform VLAREM een actieprogramma te ontwikkelen op korte termijn en op korte termijn een actieplan op te starten om het Europese REACH-programma inzake milieugevaarlijke stoffen te vertalen naar de Vlaamse beleidscontext. Omdat Vlaanderen niet bevoegd is, wordt ten slotte aanbevolen de federale regering te vragen meer bron- en productgerichte maatregelen te nemen, bijvoorbeeld inzake het verkeer, zoals het aanmoedigen van de installatie van de diesellootfilter voor dieselwagens, en inzake de kwaliteit van het binnenmilieu.

Naast die algemene aanbevelingen, worden ook aanbevelingen gedaan ten aanzien van de kwetsbare groepen. Daar gaat het vooreerst om in het toekomstige milieu- en gezondheidsbeleid rekening te houden met die kwetsbare groepen en in het bijzonder de kinderen, de ouderen, de chronisch zieken en de kansarmen. Er wordt gevraagd aandacht te hebben voor het afstemmen van de milieu- en gezondheidsnormen op de meest kwetsbare groepen zoals kinderen en ouderen. Voorts zou, na het NEHAP, ook het CEHAPE-actieprogramma verankerd moeten worden in het federale en het Vlaamse beleid. Het zou ook nuttig zijn om bij het Steunpunt Milieu en Gezondheid een actieplan op te zetten rond de ouderen.

Een van de pijnpunten is dat nogal wat verplegend personeel en mensen in de gezondheidssector niet opgeleid zijn om aandacht te hebben voor deze problematiek. Aan die opleiding zou zeker iets kunnen worden gedaan. Tot slot wordt gevraagd om op korte termijn werk te maken van een sensibiliseringscampagne voor de ouderen en van een waarschuwingssysteem bij milieu-incidenten, zoals ozonvervuiling, hittegolven en pieken van luchtverontreiniging. In het licht van de huidige forse overschrijdingen van de drempelwaarden voor fijn stof, zijn deze aanbevelingen niet onbelangrijk. Het zou een goede zaak zijn als de waarschuwingssystemen wat worden geactualiseerd, door bijvoorbeeld fijn stof als een zeer pertinent probleem te beschouwen.

II. BESPREKING

De heer *Felix Strackx* is van oordeel dat het voorstel van resolutie grondig uitgewerkt is. Het is een inte-

ressante bundeling van al het wetenschappelijke studiewerk dat momenteel beschikbaar is over de relatie tussen milieu en gezondheid. Ongetwijfeld zit er een grond van waarheid in elk van de onderdelen van de tekst.

Alles bij elkaar genomen klinkt het voorstel van resolutie echter zeer verontrustend. De dood ligt hier als het ware achter elke hoek op de loer. Men kan zich afvragen hoe iemand er in die omstandigheden nog kan in slagen om de leeftijd van pakweg zestig jaar te bereiken, hoe het mogelijk is dat mensen de tweede helft van de twintigste eeuw hebben overleefd. De milieuverontreiniging was toen immers nog veel erger dan nu, maar dat was niet algemeen geweten. De spreker benadrukt dat de bevolking in de jaren zestig heel wat dingen heeft opgegeten, gedronken en ingeademd zonder te weten dat ze schadelijk waren. De ozon was wellicht toen al een probleem, maar dat is pas geweten sinds de jaren negentig. In de jaren zestig waren er overal apparaten die ozon produceerden omdat dat, naar men toen geloofde, goed was voor de gezondheid. De wetenschappelijke kennis is in die enkele decennia enorm geëvolueerd. Nu is men zich veel meer bewust van de mogelijke impact van het milieu op de gezondheid.

Het organisme van de mens ondergaat gedurende het hele leven, en zelfs al in de moederschoot, milieu-invloeden. Het is pas na vijftig of zestig jaar blootstelling aan die ondermijnende invloeden dat het organisme hiervoor een tol betaalt. Er is immers een cumulatief effect. Daarom is het wat onduidelijk waarom de indieners het hebben over een beleid inzake ouderen, gezondheid en milieu. Eigenlijk zou men gedurende het hele leven maatregelen moeten nemen om de levenskwaliteit op latere leeftijd te verbeteren. Maatregelen op hogere leeftijd zijn goed om een plotse dood te voorkomen of uit te stellen, maar dat zijn vijgen na Pasen. Eigenlijk zou men vanaf jonge leeftijd aan chemische hygiëne moeten doen om de levensverwachting te verhogen en tot op latere leeftijd een goede levenskwaliteit te behouden.

In het beschikkende gedeelte van het voorstel van resolutie staat volgens de spreker niets verkeerd, tenminste, indien men de maatregelen een voor een bekijkt. Het is een goede opsomming van al wat er zou moeten gebeuren. Het totaalpakket van de gevraagde maatregelen is echter te zwaar; het is zeer de vraag of dat haalbaar is. Zijn politieke ervaring heeft de heer Strackx geleerd dat het nooit goed is om in een voorstel van resolutie teveel ineens te vragen.

Mevrouw *Vera Van der Borgh* stelt dat de VLD-fractie het merendeel van de voorgestelde maatregelen kan ondersteunen. Dat geldt echter niet voor het afstemmen van de normering op de meest kwetsbare

groepen. Op dit ogenblik is dat niet haalbaar in een regio die zo dichtbevolkt is als Vlaanderen. De VLD-fractie is het ook niet eens met de oprichting van een afzonderlijke afdeling geriatrie aan de universiteit omdat ook binnen de bestaande geriatrie richtingen aan dit onderwerp aandacht kan worden besteed. Hoever staat de regering overigens met de uitvoering van de aanbevelingen van het Vlaams Parlement over dit onderwerp, na een reeks hoorzittingen in de vorige regeerperiode? Deze resultaten zouden best gekend zijn alvorens eventueel een nieuw voorstel van resolutie goed te keuren.

De heer *Tom Dehaene* stelt dat het voorstel van resolutie een aantal zeer belangrijke punten aanraakt waarvoor ook CD&V aandacht vraagt en waarvoor er trouwens al zeer veel aandacht is. De tekst gaat overigens niet alleen over senioren. De CD&V-fractie heeft vragen bij de haalbaarheid van de maatregelen die in het voorstel van resolutie worden opgesomd. Daarom ziet CD&V het niet direct zitten om dit voorstel van resolutie te steunen.

De heer *Rudi Daems* heeft de indruk dat de heer Strackx het voorstel van resolutie heeft gelezen, in tegenstelling tot sommige andere commissieleden die alleen een algemene beschouwing hebben gemaakt maar niet ten gronde zijn ingegaan op de inhoud.

Het klopt dat de leeftijdsverwachting honderd of tweehonderd jaar geleden een heel stuk lager was dan vandaag. Ook de kwaliteit van het leven – die een voortdurend aandachtspunt moet zijn – is sindsdien verbeterd. In de voorbije twee eeuwen is er een echte industriële revolutie geweest. De impact van de gebruikte chemische stoffen is nog altijd niet goed bekend. In dat verband pleit Groen! voor voorzichtigheid, voor de toepassing van het voorzorgsprincipe. In dat licht zijn de inleidende beschouwingen van het voorstel van resolutie helemaal niet overdreven. Bovendien hebben de indieners zich gebaseerd op een heel aantal wetenschappelijke studies. Waar er twijfel bestaat, werd die twijfel ook verwoord in de tekst. Het is dus meer dan louter doemdenken.

Afgaande op deze eerste reacties vanuit de meerderheid, moet worden gevreesd dat men het kind met het badwater zou weggooien. Daarom vraagt de spreker dat de leden van de meerderheidsfracties de beleidsvoorstellen die inderdaad de doelgroep van de ouderen overstijgen, nog eens goed zouden overwegen. Eigenlijk is dit voorstel van resolutie een appél aan deze regering om het beleid van de vorige regering

rond milieu en gezondheid even krachtdadig door te zetten.

De geest van het voorstel van resolutie is dat men het leefmilieuprobleem niet mag bekijken in zijn enge betekenis van lucht- of bodemvervuiling, maar dat men het leefmilieu moet bekijken als de omgeving waarin mensen wonen, werken en spelen. Hoe gezond is de voeding? Welke sociale netwerken hebben oudere mensen nog? In essentie gaat het dus om de kwaliteit van het leven tout court.

In antwoord op de opmerking van mevrouw Van der Borgh over de normering, verwijst de heer Daems naar de motie van aanbeveling die in 2001 in de plenaire vergadering is aangenomen door alle partijen van het Vlaams Parlement. Hij citeert daaruit: “Wij vragen als parlement meer specifiek wat het gezondheidsbeleid betreft, rekening te houden met de volgende aanbevelingen: (...) punt 2.1 strengere normen. Het Vlaams Parlement vraagt dat de regering de milieunormen zou afstemmen op de gezondheidsrisico's voor de meest kwetsbare groepen.” Met dat voor ogen, is niet duidelijk wat het probleem is, vooral niet na de berichten van de voorbije weken over cadmium in de Limburgse Kempen en fijn stof in een aantal stedelijke gebieden. Waarom zou er geen beleidsaandacht mogen zijn voor deze problematiek?

Als de leden van de meerderheidsfracties problemen hebben met bepaalde details van het voorstel van resolutie, bijvoorbeeld met het voorstel tot oprichting van een afdeling ecologische geriatrie, dan kan de tekst worden aangepast. Groen! vindt het wel essentieel dat de geest van het voorstel van resolutie overeind blijft, namelijk dat er aandacht moet zijn voor de kwetsbare groep van de ouderen. Dat kinderen een kwetsbare groep vormen, is intussen genoegzaam bekend. Het is vooral belangrijk dat men vanuit de beleidsdomeinen Leefmilieu en Gezondheid een geïntegreerde visie ontwikkelt op deze leeftijdsgroep. Hopelijk zullen de leden van de Commissie voor Welzijn, Volksgezondheid en Gezin hun fractiegenoten kunnen overtuigen om het voorstel van resolutie te ondersteunen, eventueel in een aangepaste vorm.

De verslaggever,

Elke ROEX

De voorzitter,

Luc MARTENS